SPRAWOZDANIE

z lustracji spraw egzekucyjnych w zakresie prawidłowości ograniczeń egzekucji prowadzonej z wierzytelności z rachunku bankowego dłużnika zajętej w toku egzekucji, przeprowadzonej czerwcu – lipcu 2017 roku przez sędziego wizytatora Sądu Okręgowego w Łodzi do spraw cywilnych, egzekucyjnych i wieczystoksięgowych

Elżbietę Gawryszczak

I. Zagadnienia wstępne

Przedmiotem lustracji objęto 75 spraw prowadzonych przez Komorników Sądowych: przy Sądzie Rejonowym w Zgierzu Michała Durańskiego i Michała Gąszcza, przy Sądzie Rejonowym w Łęczycy Anety Ruszczyk, przy Sądzie Rejonowym w Kutnie Jolanty Kozielskiej i przy Sądzie Rejonowym w Łowiczu Marcina Anioła, w których była prowadzona egzekucja z wierzytelności z rachunku bankowego dłużnika zajętej w toku egzekucji. Jej celem było dokonanie oceny poprawności praktyki w zakresie czynności komornika w aspekcie prawidłowości ograniczeń egzekucji. Kontrolę przeprowadzono w wykonaniu planu pracy sędziego wizytatora na rok 2017.

II. Informacje ogólne

Przepisy w aspekcie których należało dokonać oceny w zakresie prawidłowości ograniczeń egzekucji prowadzonej z wierzytelności z rachunku bankowego dłużnika zajętej w toku egzekucji to przede wszystkim przepisy kodeksu postępowania cywilnego, czyli przepisy części trzeciej, tytułu II, działu III – egzekucja z rachunków bankowych (art. 889 – 893^4 k.p.c.).

W szczególności przy dokonywaniu lustracji należało dokonać oceny podejmowanych przez komorników czynności w aspekcie następujących przepisów:

Zajęcie wierzytelności z rachunku bankowego

Art. 889 § 1. w celu dokonania egzekucji z wierzytelności z rachunku bankowego komornik ogólnej właściwości dłużnika:

1) przesyła do banku, w którym dłużnik posiada rachunek, zawiadomienie o zajęciu wierzytelności pieniężnej dłużnika pochodzącej z rachunku bankowego do wysokości należności będącej przedmiotem egzekucji wraz z kosztami egzekucyjnymi i wzywa bank, aby nie dokonywał wypłat z rachunku bez zgody komornika do wysokości zajętej wierzytelności, lecz przekazał bezzwłocznie zajętą kwotę na pokrycie należności albo zawiadomił komornika w terminie siedmiu dni o przeszkodzie do przekazania zajętej kwoty; zawiadomienie jest skuteczne także w przypadku niewskazania rachunku bankowego;

2) zawiadamia dłużnika o zajęciu jego wierzytelności z rachunku bankowego, doręczając mu odpis zawiadomienia skierowanego do banku, o zakazie wypłat z rachunku bankowego.

§ 2. Równocześnie komornik przesyła wierzycielowi odpis zawiadomienia przesłanego do banku.

§ 3. Jeżeli wierzytelność z rachunku bankowego zajęta została w dwu lub więcej postępowaniach egzekucyjnych, a znajdująca się na rachunku kwota nie wystarcza na zaspokojenie wszystkich wierzycieli, bank wstrzymuje się z wypłatą zajętych kwot, powiadamiając o tym komorników prowadzących egzekucję. Zajęte wierzytelności bank wypłaca, po przekazaniu wszystkich spraw w trybie art. 773^1, komornikowi, który prowadzi dalszą egzekucję.

Skuteczność zajęcia

Art. 890 § 1. zajęcie wierzytelności z rachunku bankowego dłużnika jest dokonane z chwilą doręczenia bankowi zawiadomienia o zakazie wypłat z tego

rachunku i obejmuje również kwoty, których nie było na rachunku bankowym w chwili jego zajęcia, a zostały wpłacone na ten rachunek po dokonaniu zajęcia.

§ 1^1. Zajęcie wierzytelności z rachunku bankowego nie obejmuje kwot pochodzących ze świadczeń, dodatków i zasiłków, o których mowa w art. 833 § 6, oraz świadczeń, dodatków i innych kwot, o których mowa w art. 31 ust. 1, art. 80 ust. 1 i 1a, art. 81, art. 83 ust. 1 i 4, art. 84 pkt 2 i 3 i art. 140 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, oraz środków finansowych na utrzymanie lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym lub domu jednorodzinnego, o których mowa w art. 83 ust. 2 i art. 84 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w części przysługującej na umieszczone w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka dzieci i osoby, które osiągnęły pełnoletność, przebywając w pieczy zastępczej.

§ 2. Wynikający z zajęcia wierzytelności z rachunku bankowego zakaz wypłat z tego rachunku nie dotyczy bieżących wypłat na wynagrodzenie za pracę wraz z podatkami i innymi ciężarami ustawowymi oraz na zasądzone alimenty i renty o charakterze alimentacyjnym zasądzone tytułem odszkodowania - do wysokości przeciętnego wynagrodzenia z poprzedniego kwartału ogłaszanego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski" na podstawie art. 20 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 887). Wypłata na wynagrodzenie za pracę następuje po złożeniu komornikowi odpisu listy płac lub innego wiarygodnego dowodu, a wypłata na alimenty i renty alimentacyjne - tytułu wykonawczego stwierdzającego obowiązek dłużnika do płacenia alimentów lub renty.

§ 2^1. Bank dokonuje wypłat, o których mowa w § 2, na podstawie zezwolenia komornika. Wypłaty na alimenty i renty alimentacyjne następują do rąk uprawnionego do tych świadczeń.

Zajęcie wierzytelności z rachunku wspólnego

Art. 891^1 § 1. Na podstawie tytułu wykonawczego wystawionego przeciwko dłużnikowi można zająć wierzytelność z rachunku wspólnego prowadzonego dla

dłużnika i osób trzecich. Dalsze czynności egzekucyjne będą prowadzone do udziału przypadającego dłużnikowi w rachunku wspólnym stosownie do treści umowy rachunku bankowego, którą dłużnik jest obowiązany przedłożyć komornikowi w terminie tygodnia od daty zajęcia. Przepisy o wyjawieniu majątku stosuje się odpowiednio. Jeżeli umowa nie określa udziału w rachunku wspólnym albo gdy dłużnik nie przedłoży umowy, domniemywa się, że udziały są równe. Po ustaleniu udziału dłużnika zwalnia się pozostałe udziały od egzekucji.

§ 2. W razie zajęcia rachunku wspólnego dla wspólników spółki cywilnej, komornik zawiadamia pozostałych wspólników.

Egzekucja z rachunku wspólnego małżonków

Art. 891^2 § 1. Na podstawie tytułu wykonawczego wystawionego przeciwko dłużnikowi pozostającemu w związku małżeńskim można prowadzić egzekucję z rachunku wspólnego dłużnika i jego małżonka.

§ 2. Przepis § 1 nie wyłącza możliwości obrony małżonka dłużnika w drodze powództwa o zwolnienie od egzekucji, jeżeli na rachunku wspólnym małżonków zgromadzono środki, które nie wchodzą do majątku osobistego dłużnika, albo też środki, które nie pochodzą z pobranego przez dłużnika wynagrodzenia za pracę, dochodów uzyskanych przez dłużnika z innej działalności zarobkowej, jak również z korzyści uzyskanych z jego praw autorskich i praw pokrewnych, praw własności przemysłowej oraz innych praw twórcy.

III. Stosowanie przepisów prawa

Należy podkreślić, że we wszystkich sprawach objętych lustracją komornicy dokonywali prawidłowych pouczeń co do skutków zajęcia wierzytelności z rachunków bankowych oraz ograniczeń egzekucji wynikających z obowiązujących przepisów prawa, tj. kwot niepodlegających zajęciu w sposób bezwzględny z uwagi na ich rodzaj bądź też z uwagi na wysokość kwoty niepodlegającej zajęciu. Przy czym pouczenia te były zawarte zarówno w zawiadomieniach kierowanych do dłużników o zajęciu rachunku bankowego, jak również w pismach kierowanych do banków

o zajęciu wierzytelności z rachunku bankowego. Należy dodać, że zawiadomienia kierowane do dłużników zawierały również pouczenia o prawie, sposobie i terminie wniesienia skargi na czynności komornika (art. 767 k.p.c.).

Oczywiście treść tych zawiadomień różniła się w szczegółach w zależności od kancelarii komorniczej, jednakże należy podkreślić z całą stanowczością, że we wszystkich kancelariach pouczenia te zawierały niezbędne elementy, które kreują przepisy o ograniczeniach egzekucji prowadzonej z rachunków bankowych (w szczególności w aspekcie przepisów szczególnych wskazanych w art. 890 § 1^1 k.p.c.).

Aczkolwiek należy podkreślić, że bardziej właściwym sposobem pouczenia jest jak najbardziej precyzyjne i szczegółowe określenie przepisów prawa (w tym przepisów szczególnych), które ograniczają egzekucję z rachunków bankowych ze wskazaniem skutków i konsekwencji uchybienia tym przepisom.

Prawidłowo także komornicy stosują przepisy art. 890 § 2 i § 2^1 k.p.c. dotyczące wypłat z rachunku bankowego mimo jego zajęcia na poczet wynagrodzeń za pracę wraz z podatkami i innymi ciężarami ustawowymi. Przykładem mogą być tutaj sprawy: Km 32/14 Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Skierniewicach Radosława Leśniaka oraz Km 139/16 Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Pabianicach Marty Kopias, gdzie Komornicy udzielili zezwoleń na dokonanie wypłat z zajętych rachunków bankowych.

Właściwe były również działania banków bądź innych poddłużników (pracodawców) w przypadku, jeżeli środki znajdujące się na rachunku bankowym nie pozwalały na realizację polecenia komorniczego. Taka sytuacja miała miejsce miedzy innymi w sprawach Km 85/15, Km192/16, Km578/16 Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Łowiczu Marcina Anioła, Kms 150/15 Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Kutnie Jolanty Kozielskiej, Km 294/15 Komornika Sadowego przy Sądzie Rejonowym w Łęczycy Anety Ruszczyk w której bank poinformował, że na rachunku znajdują się określone kwoty, jednakże ich wysokość

jest niższa od kwoty wolnej od zajęcia – art. 54 ustawy Prawo bankowe oraz Km 82/16 Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Zgierzu Michała Durańskiego i Km 584/15 Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Kutnie Jolanty Kozielskiej w której pracodawca poinformował, że dłużnik zatrudniony jest na ½ etatu z minimalnym wynagrodzeniem 925,00 złotych brutto miesięcznie, a wynagrodzenie w tej wysokości nie podlega zajęciu.

Należy stwierdzić, że w żadnej z 75 skontrolowanych sprawach nie stwierdziłem uchybień w zakresie uchylenia zajęcia rachunku bankowego z chwilą zakończenia postępowania egzekucyjnego, niezależnie od przyczyny jego zakończenia. Aczkolwiek gros spraw przedstawionych do kontroli dotyczyło sytuacji, kiedy świadczenie zostało wyegzekwowane (przymusowo bądź dobrowolnie), czego skutkiem było zakończenie postępowania egzekucyjnego i pozostawienie tytułu wykonawczego w aktach sprawy.

W takich sytuacjach komornicy bezzwłocznie wydają stosowne postanowienie (w zależności od podstaw umorzenia bądź zakończenia postępowania egzekucyjnego) i w tym samym dniu kierują pismo do banku „informacja o zakończeniu postępowania egzekucyjnego", w którym informują, że nie należy dokonywać dalszych potrąceń z rachunku bankowego dłużnika bądź pismo o „cofnięciu zajęcia" lub „uchyleniu zajęcia".

Istotnym uchybieniem stwierdzonym u trzech z lustrowanych komorników (Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Zgierzu Michała Gąszcza, Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Łowiczu Marcina Anioła i Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Kutnie Jolanty Kozielskiej jest doliczanie do ustalonych opłat egzekucyjnych podatku VAT.

Należy przy tym podkreślić, że kwestia tegoż podatku pojawia się od fazy wstępnej postępowania egzekucyjnego i występuje we wszystkich pismach, niezależnie czy są kierowane do dłużnika bądź wierzyciela, czy też do poddłużników (pracodawców, banków, urzędów skarbowych, zus-u, itp.), a skończywszy na postanowieniu o umorzeniu bądź zakończeniu postępowania egzekucyjnego. Zatem,

podatek ten jest wskazywany już w wezwaniu dłużnika do zapłaty należności (o ile takie wezwanie występuje w sprawie), poprzez zawiadomienie dłużnika o wszczęciu egzekucji, zawiadomienie dłużnika o zajęciu rachunku bankowego, zawiadomienie banku o zajęciu wierzytelności z rachunku bankowego, zawiadomienie innego poddłużnika o zajęciu wierzytelności z określonego tytułu, aż do wydania postanowienia o umorzeniu bądź zakończeniu postępowania egzekucyjnego.

W przedstawionych do kontroli sprawach podatkiem tym obciążani byli dłużnicy.

Faktem jest również, że podatek ten jest w rzeczywistości egzekwowany, albowiem strony postępowania egzekucyjnego (głównie dłużnicy) rzadko skarżą postanowienia komorników w tym zakresie, w szczególności jeżeli nie są to kwoty zbyt wysokie. Nadto, w przypadku egzekucji z rachunków bankowych, kiedy na rachunku znajdują się środki pieniężne podlegające zajęciu, banki przelewają kwoty w wysokości określonej przez komornika w zajęciu wierzytelności, w tym kwoty z tytułu naliczonego podatku VAT.

Bezprzedmiotowym byłoby w tym miejscu przedstawianie szczegółowego wywodu jurydycznego dlaczego komornicy nie mają podstaw prawnych do naliczania tegoż podatku. Kwestia ta była bowiem przedmiotem kilku narad organizowanych przez Prezesów Sądów Rejonowych, sędziów wizytatorów Sądu Okręgowego w Łodzi i Kierowników Sekcji Egzekucyjnych z Komornikami Sądowymi Izby Komorniczej w Łodzi oraz wypływa jednoznacznie z linii orzeczniczej Sądu Okręgowego w Łodzi – III Wydziału Cywilnego Odwoławczego (przykładowo: postanowienie Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 29 grudnia 2016 roku, sygn. akt III Cz 2000/16).

Nadto, omawiana kwestia była również przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego, który w uchwale z dnia 7 lipca 2016 roku, sygn. III CZP 34/16 stanął na stawisku, że komornik sądowy, określając wysokość kosztów postępowania egzekucyjnego, nie może podwyższyć opłaty egzekucyjnej, ustalonej na podstawie art. 49 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku o komornikach sądowych i egzekucji o stawkę podatku od towarów i usług, albowiem konstrukcja tej należności wskazuje na nadany jej charakter świadczenia brutto (publ. Legalis numer 469481).

Nadto, w dniu 27 lipca 2017 r. Sąd Najwyższy w sprawie sygn. akt III CZP 97/17 podjął uchwałę w składzie siedmiu sędziów, zgodnie z którą komornik nie może podwyższyć opłaty egzekucyjnej pobieranej na podstawie art. 49 ust.1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (jedn. tekst Dz. U. 2016 r. poz. 1138 ze zm.) o podatek od towarów i usług.

IV. Wnioski

Generalnie czynności podejmowane przez komorników w przedstawionych do lustracji sprawach egzekucyjnych w zakresie prawidłowości ograniczeń egzekucji prowadzonej z wierzytelności z rachunku bankowego dłużnika zajętej w toku egzekucji były prawidłowe.

Uchybienia co do stosowania przepisów procedury cywilnej miały charakter marginalny i było ich niewiele. Chodzi tutaj w głównej mierze, aby pouczenia zawarte w zawiadomieniu dłużnika o zajęciu rachunku bankowego i zawiadomieniu banku o zajęciu wierzytelności z rachunku bankowego były jak najbardziej precyzyjne i szczegółowe co do określenia przepisów prawa (w tym przepisów szczególnych, wynikających z aktów prawnych poza kodeksem postępowania cywilnego), które ograniczają egzekucję z rachunków bankowych ze wskazaniem skutków i konsekwencji uchybienia tym przepisom.

Natomiast bezwzględnego wyeliminowania wymaga praktyka naliczania przez Komorników Sądowych podatku VAT od ustalonych opłat egzekucyjnych.

Łódź, dnia 28 lipca 2017 roku

Wizytator Sądu Okręgowego w Łodzido spraw cywilnych, egzekucyjnych i wieczystoksięgowych

Sędzia S.O. Elżbieta Gawryszczak

WYKAZ SPRAW OBJĘTYCH LUSTRACJĄ

KOMORNIK SĄDOWY PRZY SĄDZIE REJONOWYM W ZGIERZU MICHAŁ DURAŃSKI

Km 308/16, 340/16, 23/15, 66/15,22/15, 82/16

Kms 111/15, 63/15, 41/15, 3/16, 302/16, 33/16

Kmp 3/15, 4/15, 35/16

KOMORNIK SĄDOWY PRZY SĄDZIE REJONOWYM W ZGIERZU MICHAŁ GĄSZCZ

Km 4/15, 234/15,452/15,528/15, 552/15,564/15,
618/15,954/15,18/16,145/16,176/16,387/16,440/16,688/16,812/16

KOMORNIK SĄDOWY PRZY SĄDZIE REJONOWYM W ŁĘCZYCY ANETA RUSZCZYK

Km 22/15,282/15,294/15,321/15,1339/15,1371/15

Kms 112/15,115/15,126/15,2/16,3/16,11/16

Kmp 19/15,6/16,18/16

KOMORNIK SĄDOWY PRZY SĄDZIE REJONOWYM W KUTNIE JOLANTA KOZIELSKA

Kms 150/15,331/15,170/16,205/16

Km 26/15,31/15,548/15,411/16,716/16,796/16,1141/16,1290/16,1319/16

Kmp 23/15, 8/16

KOMORNIK SĄDOWY PRZY SĄDZIE REJONOWYM W ŁOWICZU MARCIN ANIOŁ

Km 85/15, 19/15, 572/15, 675/15, 608/15, 670/15, 118/16, 192/16, 194/16, 466/16, 490/16, 578/16,

867/16, 906/16, 952/16